

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT nr. 7 suvi 2001

Maastikuhoolduse konkurs ja maahooldustoetused

Meeldetuletuseks kõigile rahvuspargi elanikele, et Karula Rahvuspark kuulutas 18.04.2001.a. välja maastikuhoolduse konkursi. Ootame kõigi talude osalemist! Registreeruda saab kuni 10.oktoobrini 2001. Konkursil osalevate tööde teostamise lõpptähtaeg on mardipäev, 10. november 2001. Konkursi tingimused ja blanketid on kõigile saadetud. Palume kõigil huvilistel võtta ühendust tel. (078) 28 350 või 051 67801.

Sel aastal on käima lükatud ka maahooldustoetuste programmi väärtuslike poollooduslike niidukoosluste kaitseks ja säilitamiseks. Kokku on käesoleval aastal Karula Rahvuspargile eraldatud maahooldustoetusteks 120 000 krooni. Lepingute sõlmimine käib juuni algusest. Siinjuures üleskutse kõigile Karula rahvuspargi maakasutajatele, kelle juurde ei ole veel jõutud - tulla rahvuspargi

kontorisse Ähijärvele taotlusi esitama või helistada eelpool olevatel numbritel. Lepingu sõlmimiseks on vaja esitada taotleja õigsust tõendav dokument antud maa-alale (nt. kinnistamisotsus, subjektiks määramise otsus, omaniku nõusolek, lihtkirjaline volikiri), isikukood, pangaandmed, asendiplaan. Toetusi makstakse ainult poollooduslike koosluste hooldamiseks s.o. Karula tingimustes aruniitude (350 kr/ha), soostunud niitude (650 kr/ha) ja sooniitude (650 kr/ha) säilitamiseks. Lepingu alusel makstav maahooldustoetus sisaldab riigimakse. Maahooldustoetusi ei maksta kultuurrohumaade ja söötide majandamiseks.

Julget pealehakkamist soovides

Henno Peegel, Karula Rahvuspargi maa- ja planeeringuspetsialist

Hiiu-kõplased Karulas

Hiiumaal Kõpus kavandatava rahvuspargi asjus pole kohapeal veel päris üksmeelele jõutud. 15 hiidlaste saadikut käisid juuni esimestel päevadel Karulas kaemas, et mis ja kuidas...Kohtumisi kohaliku rahvaga oli tihedasti ja terase silmaga vaadati kõik mis vähegi andis üle. Esimene jutuajamine Karula vallavanema Ants Järvmägiga tuli terve õhtu pikkune ja oli julgustav. Laupäeva hommikul Ähijärvel Pille Tomsonit üle kuulates tekkis kahtlus, et Kõpus rahva ees seisnud riigimehed on kippunud üle oma võimaluste lubama. Karula metskonnast tagasi tulles arutati omavahel, kas seal kuuldu-nähtu oli siis rahvuspargi poolt või vastu - ei löönud meretagustel mitte klaariks. Jüri Drenkhan oli oma jutu ja tegemistega nii mõnus mees, et rahvuspargi

teema kippus tükati meelest minema. Siis käidi Veetka talus Metsamoori juures ja see kosutas hinge - niimoodi loodust vahendada ei oska Hiiumaal mitte keegi. Arno Saaroniga tema metsas kohtudes läks vaidlemiseks - Kõpu mehed arvasid, et kuusikus ikka ilma lageraieta korralikku tulu ei saa, juurepess rikub asja ära. Jõuti veel riigimetsas käia ja õhtul arutati kuuldu-nähtu pikemalt koos kohaliku külarahvaga Merike Tsimmeri õuel, grillvorsti ja õlut juurde pruukides. Hans Korge oli kohal ja temagi lugu sai selgemaks.

Aitäh Karula rahvale meeldiva ja asjaliku vastuvõtu eest! Kui ehk hiidlased vähe tagasihoidlikud ja kinnised tundusid, siis sellel on oma põhjus - nad on

otsustamise raskuse all, et kas võtavad rahvuspargi vastu või mitte. Külaskäik Karulasse oli suureks abiks ja nüüd Hiiumaal aru pidades kostab päris tihti, et vaata, Karulas oli selle asjaga nii või naamoodi. Ja nii mõnigi mees on avaldanud

soovi seda-teist veel teinekordki täpsemini üle kaema tulla.

Ruuben Post

Hiiu-Kõpu rahvuspargi projektijuht

Haruldasi looma- ja linnuliike Karula rahvuspargis

Jätkame II kaitsekategooria liikidega.

Valget-toonekurge ei saa meie aladel haruldaseks pidada, ent mujal Euroopas on see hävimisohus liik. Ta välimus on kindlasti kõigile tuttav. Kes meist ei tunneks seda suurt, valge sulestiku, mustade tiivaotste ning punaste jalgade ja punase nokaga lindu. Eesti on valge-toonekure levila põhjapiiril ja kirjalikel andmeil täheldati esmakordne pesitsemine 1841. a. Vastseliina kandis. Sellest peale on selle liigi arvukus meil pidevalt tõusnud. Aga Lääne-Euroopas asurkond kahaneb pidevalt juba 100 aasta kestel. Arvukuse vähenemise olulisimaiks põhjusteks peetakse märgalade kuivendamist, mürkemikaalide kasutuselevõtmist põllumajanduses ja ka kliimategurite muutumist. Eestis arvatakse olevat 1400-1500 haudepaari. Karulas on neid sõltuvalt aastast 5-10 haudepaari. Toonekurg on mandunud häälepaelte tõttu täiesti tumm lind, ainuke häälitsus mida ta esile kutsub on nokaklõbin. Üksnes pojad vinguvad mõnikord kähisevalt. Toonekurg rajab oma okstest pesa tugevale alusele puudel, korstna otsa või koguni elektripostile. Muneb 2-5 muna, mida hauvad nii isas- kui emaslind vaheldumisi. Umbes 30 päeva möödudes kooruvad pojad. Toitu kannab pessa söögitorus. Ekslikud on need jutud ja pildid, mis kirjeldavad poegadele toidu viimist, kus konn või madu ripub kure noka vahel. Niimoodi tassib ta pessa ainult pesaehituseks vajalikku materjali. Menüüsse kuuluvad peale konnade hiired, mutid, putukad, vihmaussid, sisalikud, maod. Kurepojad lennuvõimestuvad augustis ja juba septembris alustavad nad rännet Lõuna-Aafrikasse.

Laululuik. Eestis on laululuik tuntud tavalise läbirändajana. Kuid läbirändajate hulk on viimase 30

aasta kestel 3-4 korda langenud. Eestis pesitsuse kohta on vaid väga üksikud teated.

Laululuik on suur valge sulestikuga lind. Vanemas eas võib sulestik värvuda punakaspruuniks. Jalad on mustad, nokk tipust must pea poolt kollane. Tavaliselt eristatakse laululuike kümnokkluikest noka kollase värvilaigu suuruse ja peahoiaku järgi. Toitu hangib nokaga põhja küünitades. Toitub eelkõige taimedest, mõningal määral ka selgrootutest. Vanasti oli ka laululuikedele ka jahti peetud. Seda eelkõige tema maitsva liha ja udusulgede pärast. Udusulgi kasutati talveriiete soojustamiseks.

Saabub märtsis, läbirändel peatub kuni mai keskpaigani ja sügisel septembri lõpust kuni novembri lõpuni. Vähesel arvul ka talvitub Eestis.

Rukkirääk oli varematal aegadel Eestis tavaline haudelind, kuid viimastel aastakümnetel on tema arvukus mitmeid kordi kahanenud. Eriti madalseisus oli räägu arvukus 1970-ndate algupoolel. Käesolevaks ajaks on arvukuse langus peatunud ja viimastel aastatel täheldatud isegi selle suurenemist. Vanarahvas pidas rukkirääku kangekaelsuse sümboliks. Nimelt ei taha ta mitte kunagi õhku tõusta, vaid põgeneb hädaolukorra puhul joostes. Ta on nii osav jooksja, et suudab joostes pääseda isegi hea jahikoera eest. Samuti on arvatud, et pika maa lõunamaale ja sealt tagasi läbib see lind kõndides või joostes. Tegelikult rukkirääk siiski lendab selle pika vahemaa ja seda ta teeb väga kiiresti.

Tema iseloomulik hääl on andnud talle hulga rahvapäraseid nimesid: krääk, räägulind jne. Elutseb kultuur- ja looduslikel niitudel, vähem madalsoodel ja viljapõldudel. Tema asustus on tihedam laialdaste looduslike niitude piirkonnas. Pesitsuse ajaks

moodustub paar, muidu elab ja rändab üksinda. Isaslinnu krääksumise eesmärgiks on emaslind kohale kutsuda. Emaslind häält ei tee. Pesa on hõredate kõrtega vooderdatud lohuke maapinnal. Kurnas on 7-10 muna. Pesitsuse perioodil võib teha kaks kurna poegi. Põllumajandustööde käigus hukkab palju mune ja poegi. Sellepärast oleks vaja heina niitmisel kasutada keskelt väljapoole niitmise skeemi ja võimaluse korral niita räägu pesitsusalal alles augustis, mil pojad on juba iseseisvunud.

Jätub järgmises numbris.

Kasutatud kirjandus: "Kotkaste ja must-toonekure inventuur Karula rahvuspargis" T. Evestus, U. Sellis;
"Karula rahvuspargi linnustikust" E. Leibak
"Eesti linnuatlas" O. Renno.

Mati Urbanik, Karula Rahvuspargi
järelvalvetöötaja

Natura 2000 kaitsealade võrgustik Karula rahvuspargis

Euroopa Liidu kaks väga tähtsat keskkonnakaitset käsitlevat juhust on "Loodusdirektiiv" ja "Linnudirektiiv", mis moodustavad seadusandliku raamistiku Euroopa Liidu looduslike liikide ja elupaikade säilitamiseks ja kaitseks. Eelnevalt nimetatud direktiivide täitmisega koostatakse Euroopa Liidu kaitsealade võrgustik - Natura 2000. Samasugune võrgustik luuakse ka Eestisse ning sealhulgas hõlmab see ka Karula rahvusparki.

Natura 2000 võrgustiku kaitsealadel ei keelata ära kogu majandustegevust. Näiteks Karula rahvuspargis on vajalik hooldada niite ja rohumaid, et säilitada erinevaid liike ja hoida kauneid maastikke. Kindlasti lubatakse mõõdukas metsaraie, et kaitsta kohalikku inimeset ja seeläbi ka kultuuri. Kogu lubatud inimtegevus Natura 2000 kaitsealadel peab olema kooskõlas ala kaitse-eesmärkidega.

Natura 2000 kaitsealade võrgustiku kaudu kaitstakse kõiki Euroopa Liidu ja kaasarnvatud ka Eesti jaoks olulisi elupaiku, millega kaitstakse nii taimestikku ja loomastikku ning tagatakse nende elujõulisus ka tulevikus.

Kuna Natura 2000 kaitsealade valik peab olema teaduslikult põhjendatud ja vastama sobivatele kriteeriumitele, siis selleks tehakse uuringuid ka Karula rahvuspargis. Sellel suvel on Karulas kavas uurida metsi, niite, soid ja järvesid. Siinkohal üleskutse kohalikele elanikele: Lugupeetud maaomanikud, suhtuge mõistvalt teie maadel uurimistöid läbiviivatesse teadlastesse!

Natura 2000 kaitsealade võrgustiku peamine idee on kaitsta keskkonna säästvat arengut. Olulised on teaduslikult põhjendatud soovitusel looduse mitmekesisuse arvestamisel ja samas on väga tähtsad ka majanduslikud ja kultuurilised aspektid ning sotsiaalsed tingimused.

Rein Drenkhan,
Karula Rahvuspargi teadusspetsialist

Asutati Karula sõpru ühendav mittetulundusühing

27. mail asutati rahvuspargi keskses uus mittetulundusühing – Karula Hoiu Ühing. KHÜ hakkab ühendama Karula rahvusparki ja kihelkonda enese jaoks oluliseks pidavaid ja toetada soovivaid inimesi - nii Karula elanikke, oma töös Karulaga

kokkupuutuvaid eri teadusalade spetsialiste kui teisi huvilisi.

KHÜ hakkab oma tegevuses kaitsma, säilitama ning tutvustama Karula loodust ja kultuuri - taotledes selleks raha fondidelt, korraldades vabatahtlikele talgud, organiseerides koolitusi jne.

Asutatud mittetulundusühingu põhikirjalised eesmärgid on:

- Karula rahvuspargi kaitse-eesmärkide täitmine ja Karula Rahvuspargi tegevuse toetamine.
- Karula kihelkonna looduse, traditsioonilise ehituse, kombestiku, folkloori ja olemisviisi omapära teadvustamine, uurimine, väärtustamine, hoidmine ja arendamine.
- Looduse ja kogu elukeskkonna kaitsmine ja looduslähedase eluviisi propageerimine ning juurutamine.
- Karulaga külgnevate kihelkondadega ühisprojektide läbiviimine.
- Traditsioonipõhise ja keskkonda säästva arengu toetamine.
- Identiteetide ja inimväärikuse kujundamine läbi piirkondliku kultuuriloo.

Asutamiskoosolekul osales 21 inimest, kelle kokkupuutepunktid Karulaga on väga erinevad, kuid keda ühendas soov piirkonna heaks oma nõu ja jõuga midagi kasulikku ära teha.

Vastu võeti ühingu põhikiri, pandi paika ühingusse astumise tingimused ja valiti ühingu juhatus, kes KHÜ igapäevaelu korraldama hakkab. Juhatusse valiti Henno Peegel, Kärg Kama ja Kristi Kalve. Juhatuse esimeseks ülesandeks on mittetulundusühingu registrisse kandmine, seejärel esmaste prioriteetide ja tegevusplaani väljatöötamine.

Koosolekul leiti ka, et registripaberite koostamise kõrvalt võiks korraldada juba sel suvel ühe konkreetse ürituse – talgud Mähkli muinaseluaseme korrastamiseks.

Kärg Kama, KHÜ juhatuse liige, Eestimaa Looduse Fondi assistent

Vanarahva kombõq

Vana kalendri järgi ollivaq suvistepühäq 7.juulil. Sys tuudi kõivuq tarrõ. Kõoq olliq nimelidseq, kelle kõiv ärq kuivi, tuu järgmist keväjet es näeq. Noistsammust kõivõst tetti ka vihaq, nuuq ollivaq väega tervüslikuq.

Oll' ka munnõq koks' mine ja veeretämine suvistepühhi aigu, käüti häll' män ja simmanil. Mõnõl puul tetti tuld kah. Põhiline oll' kerikun käümine.

Inne jaanipäivä piät sannavihaq äräq tegemä, sys saavaq väega tervüslikuq ja leheq ei tulõ mahaq. Vihtu tetäs vana kuuga.

Jaanipäävä aigu tuvvas kah kõoq tarrõ.

Karjalatsil lasti jaanipäävä hummuku kavva maada, peremiis' vai pernani lätsivä ess' karja.

Jaanilaubä üüse kästäs korjada 12 liiki ravimtaimi, tuu om kyge tervüslikumb. Noist keedeti tiid kui tarvis. 3 lonksu tuud tiid võtsõ hädäq ärq.

Kes sälävalust tahtsõ valla saiaq, pidi istma säläga vasta jaanituld, sys oll' valu nigu pühitü.

Kiä üle tulõ jõudsõ hüpädä, oll väegä terveq inemine.

Kui säitsmevelistepääväl (10.juulil) vihma satas, satas säidse päivä ja kui sys ka viil üle ei jääq, satas viil säidse nädälit järgepiten.

Jutustanuq **Laine Roht**, sündünü 1927.a. ja **Liide Veesaar**, sündünü 1923.a.